

COMMUNICEREN IN DE DOELTAAL

Vanaf dag 1!

Hoe kun je al vanaf de eerste dag echt met je leerlingen in de doeltaal communiceren? In dit artikel analyseert Kirstin Plante een aantal technieken om gesprekken te voeren met leerlingen die nog nauwelijks of geen contact hebben gehad met de doeltaal.

KIRSTIN PLANTE

Stel, je bent op vakantie in Korea en je ontmoet enkele Koreanen die – geloof het of niet – Nederlands aan het leren zijn. Met wie zou je liever praten: iemand die kan reageren op wat jij zegt en zelf spontaan iets kan vertellen, of iemand die alleen met jou kan praten als je letterlijk de dialoog voert die hij uit zijn hoofd heeft geleerd? Het lijkt een inkoppertje, maar toch blijven de leergangen ons dialogues geven die leerlingen moeten nazeggen of uit hun hoofd moeten leren. Hoewel dit misschien nuttig kan zijn om bepaalde chunks te leren die vaak in gesprekken worden gebruikt, bereiden deze dialogues de leerlingen nauwelijks voor op spontane communicatie met echte gesprekspartners.

Gelukkig kan het ook anders. Wij kunnen onze leerlingen leren om, ook met een beperkte woordenschat, een andere taal te verstaan en deze spontaan te spreken. Hoe? Simpel: door in de les óók spontaan te communiceren in de vreemde taal. En dat kan al vanaf dag één.

Dag 1

Een docent Spaans: ‘Welkom allemaal. In de Spaanse les gaan we het hele jaar alleen Spaans praten. Ik ga er alles aan doen om ervoor te zorgen dat jullie kunnen begrijpen wat ik zeg, en ik zal ook alles doen wat nodig is om te zorgen dat jullie zelf Spaans kunnen praten. Jullie taak is: luisteren, proberen te begrijpen, en het mij laten weten als je iets niet begrijpt. Ik zal veel vragen stellen aan de hele klas, en ik wil dat jullie dan allemaal antwoord

geven. De docent schrijft op het bord: *me llamo – ik heet.*

Docent: ‘Me llamo Jorge.’ [Hij wijst daarbij naar *me llamo* op het bord.] ‘Clase, sí o no [hij knikt bij *sí* en schudt nee bij *no*]: ¿me llamo Jorge?’

Klas: ‘Sí.’

Docent: ‘Muy bien [steekt zijn duimen op] clase, me llamo Jorge. Hm... ¿me llamo Patricia?’ [Hij wijst weer naar *me llamo* op het bord en naar zichzelf.]

Klas: ‘No!’

Docent: ‘No...’ [Maakt een ‘nee’-gebaar.] ‘No me llamo Patricia, me llamo Jorge. Clase, ¿me llamo [docent wijst naar *me llamo*] Jorge o Patricia?’

Klas: ‘Jorge.’

Docent: ‘Correcto, clase [steekt zijn duimen op], me

llamo Jorge. Pues... ¿cómo me llamo?’ [Docent wijst naar *¿cómo?* op de posters met vraagwoorden-met-vertaling die aan de muur hangen.]

Klas: ‘Jorge!’

Docent: ‘Exactamente, me llamo Jorge.’

Jorge heeft hier vier belangrijke technieken gebruikt voor het faciliteren van begrip en het mogelijk maken van (nu nog minimale) spontane output.

1. Ten eerste heeft hij de woorden die voor de leerlingen nog onbekend zijn, op het bord geschreven met de vertaling ernaast. Hierdoor kan hij in het Spaans blijven praten, terwijl leerlingen toch begrijpen wat hij zegt. Het helpt dat hij af en toe naar die woorden wijst terwijl hij ze zegt.

Foto: Anda van Riet

De docent gebruikt bewust heel weinig nieuwe woorden. Nieuwe, onbekende woorden hebben nog geen ankertje in het brein, waardoor het verwerken van die woorden relatief veel tijd kost

- 2. Ten tweede maakt hij gebaren bij woorden als *heel goed, correct, juist* en *nee*. Deze woorden zijn niet echt het doel van de les, maar Jorge wil ze wel kunnen gebruiken en hij weet dat deze woorden steeds zullen blijven terugkomen door het jaar heen. Overigens zal hij vaak ook gebaren gebruiken bij woorden die wel onderdeel zijn van het doel van de les.
- 3. Ten derde heeft Jorge bewust heel weinig nieuwe woorden gebruikt. Nieuwe, onbekende woorden hebben nog geen ankertje in het brein, waardoor het verwerken van die woorden relatief veel tijd kost. Te veel nieuwe woorden tegelijk zorgen voor overbelasting van dit verwerkings- en begripsproces. Daarom kiest Jorge welke nieuwe woorden hij absoluut wil aanbieden, en gebruikt hij alleen maar dié nieuwe woorden. In volgende lessen kan hij natuurlijk ook de woorden gebruiken uit eerdere lessen.
- 4. Ten slotte heeft Jorge de nieuwe woorden veel herhaald. In deze korte (drie minuten durende) uitwisseling met de klas heeft Jorge de woorden *me llamo* tien keer gezegd. Die herhaling zorgt ervoor dat deze woorden verankerd raken in het brein. Tien keer is nog niet voldoende voor ons einddoel: spontane output van de leerlingen, maar het is een goed begin, en Jorge bereikt ermee dat leerlingen deze woorden spontaan kunnen verstaan.

Gesprekje

Nu kan Jorge een gesprekje gaan voeren met een leerling. Hij schrijft op het bord: *te llamas – jij heet*.

Docent tegen één leerling: ‘¿Cómo te llamas?’ [Docent wijst daarbij naar *¿cómo?* op de posters en naar *te llamas* op het bord.]
Leerling: ‘Lennart.’
Docent: ‘Ah, tú [wijst naar leerling terwijl hij de leerling aankijkt] te llamas [wijst naar woorden op

het bord] Lennart!’ [Docent keert zich naar de klas.]
‘Clase, sí o no, ¿él [docent wijst naar Lennart] se llama [docent schrijft *se llama – hij heet* op het bord] Lennart?’
Klas: ‘Sí.’
Docent: ‘Sí, es correcto [steekt zijn duimen op], se llama Lennart. Hm... ¿se llama Jorge o Lennart?’ [Docent wijst weer naar *se llama* op het bord en naar Lennart.]
Klas: ‘Lennart!’
Docent: ‘Correcto, clase [steekt zijn duimen op], se llama Lennart. Pues... ¿cómo se llama?’ [Docent wijst naar *¿cómo?* op de posters met vraagwoorden-met-vertaling die aan de muur hangen, en naar Lennart.]
Klas: ‘Lennart!’
Docent: ‘Muy bien, clase [steekt zijn duimen op], se llama Lennart. ¿Quién [docent wijst naar *¿quién?* – wie op de posters met vraagwoorden] se llama Lennart?’ [Docent wijst naar de leerling om duidelijk te maken dat leerlingen alleen maar hoeven te wijzen.] ‘Sí, él se llama Lennart. ¿Quién se llama Jorge?’ [Docent gaat iets naar links of rechts staan zodat duidelijk is dat leerlingen naar hem wijzen.] ‘Exactamente, yo me llamo Jorge. ¿Él se llama Jorge?’ [Docent wijst naar Lennart terwijl hij ‘él’ zegt.]
Klas: ‘No!’
Docent: ‘No, él no se llama Jorge, él se llama Lennart.’ [Docent keert zich weer naar Lennart en vraagt nog een keer voor de zekerheid.] ‘¿Es correcto? ¿Te llamas Lennart?’
Lennart: ‘Sí.’

Twee dingen vallen je misschien op. Deze hele uitwisseling gaat over één leerling. Jorge gaat niet alle leerlingen op een rijtje af om te vragen hoe ze heten. Waarom niet? De belangrijkste reden is: wanneer je in het echte leven met iemand een gesprek voert, loop je ook niet na één zin al door om met iemand anders te gaan praten. Je blijft met dezelfde persoon praten, toont interesse

Het opbouwen van een band, het tonen van interesse, is essentieel wanneer we de leerlingen willen motiveren om met ons te communiceren

Lennart: ‘Ehhh, sí?’ [Maakt een gebaar voor *een beetje*.]
Docent: ‘Te gustan un poco [maakt een gebaar voor *een beetje*] los perros. No te gustan mucho [maakt een gebaar voor *veel*] los perros. Hm...’

Nu kan Jorge twee dingen doen: in het Spaans aan Lennart vragen van welke diersoort hij houdt en even in het Nederlands zeggen dat hij in het Nederlands mag antwoorden, of zeggen dat hij het antwoord mag tekenen.

Lennart: ‘Slangen.’
Docent: ‘¡Te gustan las serpientes! [Schrijft *serpientes – slangen* op het bord.] Clase, a Lennart le gustan [docent schrijft *le gustan – hij houdt van* op het bord] las serpientes! ¡Es muy interesante! Clase, a Lennart le gustan los gatos o las serpientes?’

Hierna volgt weer een uitwisseling met de klas zoals in de voorbeelden hierboven, waarin de docent vragen stelt over de informatie die we zojuist van Lennart te weten zijn gekomen. Daarna gaat Jorge weer terug naar Lennart, omdat hij wil tonen dat hij meer wil weten over deze bijzondere interesse van Lennart. Hij kan vragen of hij van grote of kleine slangen houdt (en gebruikt daarbij gebaren voor *groot* en *klein*), of hij van slangen in huis houdt of van slangen in Artis. Of hij van cobra’s houdt of van adders. Enzovoort. Het vergt wat oefening om ter plekke vragen te kunnen bedenken zonder dat je daarvoor heel veel nieuwe woorden nodig hebt. En steeds, na een of twee nieuwe stukjes informatie, keert Jorge zich weer naar de klas en stelt meerdere vragen over alles wat we nu weten over Lennart.

Jorge heeft hiermee bereikt dat hij nu iets meer weet over Lennart, waarmee hij een begin heeft gemaakt van het opbouwen van een band met deze leerling. Maar ook de andere leerlingen weten nu iets over Lennart,

en probeert op zijn minst voor de duur van het gesprek een soort band op te bouwen. En het opbouwen van een band, het tonen van interesse, is essentieel wanneer we de leerlingen willen motiveren om met ons te communiceren. Door met (en over) één leerling te blijven praten, laat je merken dat je in die leerling geïnteresseerd bent. Dit wordt verder uitgewerkt in het voorbeeld hieronder.

Het tweede wat opvalt is dat de docent in deze uitwisseling feitelijk maar heel kort met Lennart praat, maar vooral met de klas óver Lennart praat. Dit is een tactische zet die twee doelen dient: herhaling van de nieuwe woorden, en het wakker en betrokken houden van de rest van de klas.

(Iets anders wat de oplettende lezer misschien is opgevallen: Jorge schrijft nieuwe woorden pas op wanneer hij ze nodig heeft, en geeft alleen de vertaling die op dat moment relevant is.)

Jorge heeft met het vragen naar Lennarts naam nog niet echt laten zien dat hij geïnteresseerd is in Lennart als persoon, maar hij heeft de leerlingen wel laten zien dat hij zijn beloftes (alles begrijpelijk maken, zorgen dat ze in staat zijn om te antwoorden) nakomt. Het riedeltje hierboven zal Jorge in de komende lessen nog een aantal keer herhalen, iedere keer wanneer hij een gesprek begint met een leerling, net zolang tot hij merkt dat leerlingen zelf spontaan *me llamo* en *te llamas* en *se llama* gaan zeggen.

Las serpientes

Nu is het tijd voor wat interessantere informatie. Hobby’s? Huisdieren? Lievelingseten? Jorge kiest voor huisdieren. Hij schrijft op het bord: *me gustan – ik houd van* en *te gustan – jij houdt van*.

Docent tegen Lennart: ‘Me gustan los gatos, “miao”. A tí [hij wijst naar Lennart] ¿te gustan [docent wijst naar de woorden op het bord] los gatos, “miao”?’
Lennart: ‘No.’
Docent: ‘No [maakt het gebaar voor *nee/niet/geen*] te gustan los gatos. ¿Te gustan los perros, “guau, guau”?’

waarmee een begin is gemaakt van een groepsband. De andere leerlingen beseffen ook dat Jorge in een andere les een vergelijkbaar gesprek met hen zal hebben. Ze weten nu dat ze in staat zijn om het Spaans dat Jorge spreekt te kunnen verstaan, en dat zijzelf in staat zijn om in het Spaans te antwoorden op vragen. (Hun antwoorden zijn nu nog heel kort, maar worden in de loop van de tijd steeds uitgebreider.) De leerlingen zijn daardoor gemotiveerd om te blijven luisteren en om mee te blijven doen.

Ze zijn zich er zelf misschien niet van bewust dat ze in de loop van de les steeds gemakkelijker zijn gaan verstaan en praten. Jorge heeft allerlei verschillende zinnen gebruikt: bevestigende en ontkennende zinnen en vier soorten vraagzinnen. De leerlingen hebben al deze zinnen kunnen begrijpen, en hebben daarmee een eerste stap gezet op de weg naar spontaan begrip en spontane output. Jorge zal het hele schooljaar – en de jaren daarna – met individuele leerlingen gesprekje voeren die allengs complexer en uitgebreider worden, waarbij hij steeds een paar nieuwe woorden/zinnen gebruikt en tegelijkertijd gebruikmaakt van alle taal die de leerlingen al herkennen.

In dit artikel heb ik willen laten zien hoe je ook met absolute beginners volledig in de doeltaal gesprekje kunt voeren. Ik heb een eerste stapje laten zien van het opbouwen van een band met je leerlingen en tussen de leerlingen onderling, waardoor de wil tot communiceren in een andere taal niet wordt gesmoord door het volgen van door anderen bedachte dialoogjes. Hoewel de docent bij deze absolute beginners de gespreksleider is en dus in eerste instantie kiest welke vragen hij of zij stelt, zijn het de antwoorden van de leerlingen die het gesprek richting geven. De kunst voor de docent bestaat eruit niet vast te houden aan een vooraf vastgestelde serie vragen, maar vervolgvragen te stellen waaruit interesse blijkt in hetgeen de leerling te vertellen heeft, en die de leerling in staat stellen dieper in te gaan op het onderwerp van zijn/haar interesse. Daarmee wordt ‘de intrinsieke motivatie van jezelf willen uitdrukken’ een leidend principe in de taallessen en een krachtige stimulans voor leerlingen om actief in de nieuwe taal te communiceren.

BEGRIJPelijke INPUT

De gesprekstechniek die in dit artikel op beginnersniveau wordt beschreven, is een vast onderdeel van taallessen op basis van begrijpelijke input, en werd ontwikkeld binnen de methodiek TPRS (Teaching Proficiency through Reading and Storytelling). Deze methodiek is, zoals de naam al zegt, oorspronkelijk vooral gericht op het gezamenlijk verzinnen en lezen van verhalen. De naam TPRS is tegenwoordig minder gebruikelijk, er wordt vaker gesproken van Teaching with Comprehensible Input, waarin veel meer nadruk is komen te liggen op andere activiteiten, zoals persoonlijke gesprekken met leerlingen en het ingaan op hun interesses en belevenissen. Deze gesprekstechnieken staan bekend als PQA (Personal Questions and Answers) en Special Person Interviews, en bieden ook in reguliere klassensituaties mogelijkheden om veel sneller met leerlingen in de doeltaal echt te communiceren.

AANBEVOLEN LITERATUUR

Storytelling voor het talenonderwijs, Blaine Ray (ISBN 978 94 908 2403 7)
TPRS in één jaar, Ben Slavic (ISBN 978 94 908 2471 6)
Boeiend en begrijpelijk, Bryce Hedstrom (ISBN 978 94 908 2485 3)

BLOGS

<vlt.nl/specialperson>
 <vlt.nl/pqa>

CURSUSSEN EN WORKSHOPS OVER DYNAMISCH TALEN-
 ONDERWIJS OP BASIS VAN BEGRIJPelijke INPUT
 <www.dynamiclanguagelearning.com>

etalage

De Nederlandse uitgeverijen presenteren de afgelopen weken weer stapels literatuur. Het is vrijwel ondoenlijk om de hele waslijst in kaart te brengen. Om die reden volgt hieronder een selectie van de meest bruikbare en in het oog springende titels.

Centraal in de roman *Céline* (Nijgh & Van Ditmar, 432 blz.) van **Pieter Waterdrinker** staat Anatoli Chitrov (Tolja), die zich in een hotelkamer in Parijs heeft teruggetrokken, eind september 2023. Na zijn aftocht uit de oorlog in Oekraïne vertrok Tolja eerst naar Amsterdam, om zich daar te verenigen met zijn grote liefde Zita. Maar een onverwacht telefoontje gooide alles overhoop. Al dwalend door de stad denkt hij terug aan zijn jeugd in Terneuzen en aan de verschrikkingen op het slagveld. Hoe kwam hij daar in de oorlog in Oekraïne terecht? En is hij schuldig aan oorlogsmisdaden?

De vrouw in de kelder (De Arbeiderspers, 272 blz.) van **Emy Koopman** is een roman over verlies en het streven naar zelfbeschikking. Een tekenlerares die niet meer kan tekenen trekt zich terug in een kelder, om de gebeurtenissen uit haar verleden op een rijtje te kunnen zetten. Waarom heeft ze zo bruusk gebroken met haar oude leven? Ze praat tegen een stenen ei, en tegen de lege pagina. Om een opdringerige schim het zwijgen op te leggen,

moet ze zich verhouden tot haar weezin tegenover haar vader en het ouderschap.

De roman *De ballade van het vuur* (Meulenhoff, 256 blz.) van de Franse auteur **Olivier Mak-Bouchard** speelt zich af in de Provence. Op een druilerige dag in september verliest een jonge man zijn baan bij een bouwmarkt. Wat hij eerst ziet als de ultieme nederlaag, blijkt een kans op een nieuw begin wanneer hij zijn jeugdpassie, pottenbakken, opnieuw oppakt. Met de steun van een zwerfkat, zijn broer Doumé en een vroegere klasgenote die nu dierenarts is, besluit hij zijn hart te volgen en in zichzelf te geloven, in deze roman die je meeneemt in de mythen en de lokale tradities van de Franse streek.

In *Laat me binnen* (Querido, 208 blz.) bundelde **Manon Uphoff** drie nieuwe verhalen, waarin de personages verbanen zijn uit het leven zoals ze dat kennen. De jonge vrouw uit het titelverhaal wordt opgejaagd door haar verleden, dat ze het liefst wil vergeten. In het tweede verhaal moet een man de oorlog in – om daarna als een splinter in het leven van zijn vrouw en zoon te blijven steken. In het laatste verhaal overziet een vrouw haar leven en dat van haar broer, en onderzoekt ze wat

hen van elkaar heeft vervreemd na hun gedeelde jeugd. In alle verhalen zijn de personages op zoek naar een plek waar zowel vrijheid als zorg voor een ander kan bestaan. Geschikt om klassikaal te lezen.

De roman *Trofee* (Querido, 224 blz.) van de Duitse schrijfster **Gaea Schoeters** is een ode aan de wilde natuur. Hunter White leeft voor de jacht op groot wild. Maar als hij naar Afrika vertrekt om een neushoorn te schieten, de laatste van de Big Five die in zijn collectie ontbreekt, geeft het lot de jacht een andere wending, en verandert zijn droom al snel in een nachtmerrie.

Sinds hun stormachtige entree in de Nederlandse muzieksce­ne in 2005 zijn de nummers van **De Jeugd Van Tegenwoordig** en hun eigenzinnige teksten een begrip. Over de invloed van hun straattaal werden afstudeerscripties geschreven en veel recensenten bliezen de loftrompet. Vjèze Fur, Faberyayo en Willie Wartaal wisten de hiphopscene voorgoed te veranderen. Ter ere van hun twintigjarig bestaan is *Tekstboek Jeugd* (Nijgh & Van Ditmar, 192 blz.) verschenen, een bundeling van al hun teksten, geschikt om klassikaal in te grasduinen.

Jacob Moerman

